

ВІДГУК

офіційного опонента - доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, Дрозда Олексія Юрійовича на дисертацію Білозьорової Людмили Володимирівни на тему: «Інформаційно-правове забезпечення діяльності органів прокуратури України», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. У дисертації Білозьорової Л.В. обґрунтовано, що вибір теми зумовлений поєднанням кількох ключових чинників: трансформацією системи публічного управління, реформуванням органів прокуратури, стрімким розвитком цифрових технологій та зростанням ролі інформації у здійсненні публічної влади. Органи прокуратури розглядаються авторкою не лише крізь призму кримінально-правових чи процесуальних повноважень, а як особливий суб'єкт публічної адміністрації, ефективність якого безпосередньо залежить від якості організації інформаційних процесів, правового режиму обігу даних, прозорості, підзвітності та належного захисту інформації.

Дисертантка справедливо підкреслює, що інформаційні відносини, у яких перебувають органи прокуратури, є багатовимірними та особливо чутливими з огляду на дотримання прав людини, гарантій таємниці й інформаційної безпеки – від доступу до публічної інформації та відкритих даних до роботи зі службовою інформацією, персональними даними, матеріалами досудового розслідування й відомостями, що становлять охоронювану законом таємницю. Відсутність цілісної доктринальної моделі інформаційно-правового забезпечення прокурорської діяльності з позицій адміністративного права обґрунтовано розглядається як чинник фрагментарності нормативного регулювання, колізій між різними масивами законодавства та неоднаковості правозастосовної практики.

Особливого значення набуває європейський вектор розвитку України та інтеграція до правового простору Європейського Союзу, де стандарти

інформаційної відкритості, захисту персональних даних і прозорості функціонування органів правопорядку та прокуратури мають високий рівень формалізації. Дисертація обґрунтовано поєднує аналіз національної моделі з вивченням досвіду Франції та Польщі, що відповідає сучасним пріоритетам євроінтеграційної політики.

При цьому дисертантка послідовно враховує умови воєнного стану, зростання кіберзагроз та підвищені вимоги до стійкості електронної інфраструктури органів прокуратури, що робить дослідження не лише теоретично значущим, а й практично орієнтованим на потреби модернізації інформаційної безпеки й цифрових сервісів у прокурорській системі.

Сукупність цих факторів свідчить, що обрана тема є надзвичайно актуальною як для розвитку науки адміністративного права, так і для практики органів прокуратури в умовах цифрової трансформації та кіберзагроз.

Загальна характеристика дисертаційної роботи. Дисертація має традиційну й водночас внутрішньо логічну структуру: вступ, три розділи, що містять одинадцять підрозділів, висновки, список використаних джерел та додатки.

У вступі ґрунтовно обґрунтовано актуальність теми, розкрито зв'язок роботи з науковими програмами та стратегічними документами у сфері юстиції, цифрової трансформації та інформаційної безпеки, окреслено науковий контекст та стан розробленості проблеми.

Мета дослідження сформульована як комплексне адміністративно-правове осмислення та наукове обґрунтування інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України як інституту адміністративного права з урахуванням вимог національного законодавства, європейських стандартів та сучасної практики публічного управління, а також формування концептуального бачення його

методологічних засад, адміністративно-правового механізму та напрямів удосконалення.

Відповідно до мети визначено низку чітких завдань, серед яких: а) періодизація становлення інформаційно-правового забезпечення в системі публічного управління; б) з'ясування змісту категорій «мета», «принцип», «завдання» інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури та їх взаємозв'язку; в) визначення системи нормативно-правових актів і їх рівневої структури; г) розробка класифікації видів, рівнів і напрямів інформаційно-правового забезпечення; г) характеристика адміністративно-правових форм, методів і статусу суб'єктів; д) обґрунтування напрямів удосконалення законодавчої бази та інституту юридичної відповідальності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані з інформаційно-правовим забезпеченням діяльності органів прокуратури в умовах становлення інформаційного суспільства, а предметом – адміністративно-правові засади, механізми, види, рівні та напрями такого забезпечення, а також система суб'єктів та їхня юридична відповідальність.

У роботі застосовано широкий спектр загальнонаукових і спеціально-юридичних методів: системний, функціональний, структурно-логічний, формально-юридичний, порівняльно-правовий, історико-правовий, метод правового моделювання та аналізу практики. Їх поєднання дало змогу забезпечити цілісність та глибину дослідження.

Перший розділ присвячено методологічним засадам інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України, розкрито його сутність, особливості, цілі, принципи, завдання та нормативно-правові засади.

Другий розділ містить розгорнуту характеристику адміністративно-правового механізму інформаційно-правового забезпечення: подано класифікацію видів, розкрито рівні та напрями, визначено

адміністративно-правові форми й методи, а також адміністративно-правовий статус суб'єктів.

Третій розділ зосереджений на напрямках удосконалення інформаційно-правового забезпечення, аналізується європейський досвід (Франції та Польщі), окреслюються перспективи формування інформаційно-правових технологій, пропонуються напрями модернізації нормативно-правової бази та деталізуються питання юридичної відповідальності суб'єктів.

Внутрішня логіка побудови розділів забезпечує послідовний перехід від загальнотеоретичних і методологічних положень до конкретизації адміністративно-правового механізму та, зрештою, до розроблення прикладних пропозицій щодо вдосконалення законодавства й відомчого регулювання інформаційних процесів у системі органів прокуратури. Структура дисертаційної роботи загалом відповідає логіці дослідження, забезпечує реалізацію задекларованої мети й завдань і відповідає вимогам до кваліфікаційних праць такого рівня.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація Білозьорової Л. В. є одним із перших комплексних досліджень інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України саме як інституту адміністративного права, з розробленням цілісної моделі, що поєднує методологічний, механізмівий, інституційний і відповідальницький виміри.

У роботі авторка не обмежилася аналізом окремих фрагментів правового регулювання, а сформовано концептуальне бачення інформаційно-правового забезпечення, яке інтегрує нормативно-правові, організаційні, технологічні та юрисдикційні компоненти функціонування органів прокуратури.

Серед результатів, що мають ознаки наукової новизни, можна виокремити, зокрема, таке:

- уточнено зміст категорії «інформаційно-правове забезпечення діяльності органів прокуратури» як системоутворюючого компонента організації та реалізації прокурорських повноважень, а не допоміжного елемента організаційного забезпечення; у цьому контексті акцентовано на зв'язку інформаційно-правового забезпечення з конституційно визначеними функціями органів прокуратури, їх процесуальними, адміністративними та поза процесуальними повноваженнями;

- сформульовано мету, принципи й завдання інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури як системоутворюючі категорії адміністративно-правового режиму; у системі принципів поєднано вимоги законності, верховенства права, відкритості й прозорості, пропорційності обмежень, захисту персональних даних, технологічної надійності та підзвітності;

- запропоновано багатовимірну класифікацію видів інформаційно-правового забезпечення (функціональну, за джерелом і походженням інформації, за правовим режимом і рівнем доступу, за формою реалізації й ступенем стандартизації), що дозволяє систематизувати інформаційно-правові інструменти та зменшити хаотичність інформаційних потоків;

- сформовано систему суб'єктів інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури, що охоплює Офіс Генерального прокурора, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, обласні й окружні прокуратури, їх структурні підрозділи та окремих посадових осіб, наділених спеціальними повноваженнями, з розкриттям особливостей їх адміністративно-правового статусу;

- обґрунтовано авторське бачення перспектив формування інформаційно-правових технологій діяльності органів прокуратури (інтегровані інформаційно-аналітичні платформи, удосконалення електронного документообігу, автоматизований моніторинг процесуальних строків, розширення відкритих даних, посилення кіберзахисту, внутрішні комплаєнс-механізми);

- удосконалено підходи до розуміння інституту юридичної відповідальності суб'єктів інформаційно-правового забезпечення, який розглянуто як комплексний механізм, що поєднує дисциплінарні, адміністративні, цивільно-правові та, у визначених випадках, кримінально-правові заходи впливу; запропоновано деталізацію складів правопорушень і корекцію відомчих актів.

Обґрунтованість результатів, повнота їх відображення в публікаціях. Обґрунтованість положень і висновків дисертації підтверджується: а) використанням комплексної методології, яка поєднує загальнонаукові та спеціально-юридичні методи; б) опорою на значний масив джерел, національне законодавство, міжнародні акти, практику органів прокуратури, зарубіжний досвід країн – членів ЄС; в) систематичним аналізом доктринальних напрацювань у сфері адміністративного, інформаційного права та прокурорського регулювання.

Основні наукові результати дисертації відображені у семи фахових статтях здобувачки, опублікованих у фахових юридичних виданнях України та міжнародних журналах, а також у чотирьох тезах за матеріалами наукових конференцій. Кількість і якість публікацій, їх розміщення у фахових виданнях та збірниках матеріалів профільних конференцій свідчать про позитивне сприйняття основних положень дисертації науковою спільнотою та практиками, що працюють у сфері публічного управління й правосуддя.

Структура й зміст публікацій повною мірою корелюють із основними напрямками дисертаційного дослідження: загальні засади інформаційно-правового забезпечення, нормативно-правова база, європейський досвід, адміністративно-правовий механізм, суб'єкти інформаційно-правового забезпечення, юридична відповідальність та напрями вдосконалення законодавства. Це дає підстави стверджувати про належну апробацію та верифікацію результатів.

Теоретичне та практичне значення роботи. Теоретичне значення дисертації полягає у подальшому розвитку доктрини адміністративного права в частині осмислення: а) інформаційно-правового забезпечення як самостійного інституту адміністративного права; б) його місця в системі публічного управління та правового статусу органів прокуратури; в) адміністративно-правового механізму, видів, рівнів і напрямів інформаційно-правового забезпечення; г) системи суб'єктів та інституту юридичної відповідальності в інформаційно-правовій сфері. Особливої уваги заслуговує запропонована в дисертації «карта процесів і ролей» у сфері обігу інформації в органах прокуратури, яка надає можливість теоретично узагальнити та візуалізувати структуру інформаційних потоків, зони ризику й відповідальних суб'єктів, що може бути використано як основа для подальших теоретико-прикладних досліджень.

Результати дослідження можуть бути використані при подальшій розробці загальної теорії інформаційного права, спеціальних питань прокурорської діяльності, у підготовці монографій, наукових статей, навчальних посібників і методичних матеріалів з адміністративного та інформаційного права.

Практичне значення полягає, зокрема, у можливості використання висновків і пропозицій дисертантки: а) у нормотворчій діяльності – при внесенні змін до законодавства, що регулює інформаційні процеси в органах прокуратури, Кодексу України про адміністративні правопорушення, відомчих актів щодо організації інформаційно-правового забезпечення та юридичної відповідальності; б) у правозастосовній практиці – для удосконалення внутрішніх процедур роботи з інформаційними ресурсами, організації електронного документообігу, управління доступом та забезпечення інформаційної безпеки; в) в освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право і процес», «Інформаційне право», «Публічне

адміністрування», а також спеціальних курсів з правового забезпечення діяльності органів прокуратури.

Авторські підходи до класифікації видів, рівнів і напрямів інформаційно-правового забезпечення, а також до диференціації статусу «загальних» і «спеціальних» суб'єктів інформаційної діяльності можуть бути безпосередньо використані як методична основа під час розроблення внутрішніх політик органів прокуратури, положень про структурні підрозділи та посадових інструкцій працівників, відповідальних за організацію й захист інформаційних ресурсів.

Оцінка змісту дисертації та її завершеності. Дисертація написана українською мовою, стилістично витримана, відповідає вимогам до кваліфікаційних праць на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Структура роботи (вступ, три розділи, висновки, список джерел, додатки) є логічною та забезпечує всебічне розкриття заявленої теми.

Сформульовані у вступі мета та завдання дослідження послідовно реалізуються у змісті розділів та відображені у висновках до кожного розділу й у загальних висновках дисертації. Узагальнюючи результати, дисертантка підкреслює, що мета, принципи та завдання інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури становлять фундаментальні, системоутворюючі елементи, які забезпечують цілісність, ефективність і законність функціонування прокурорської системи.

Текст дисертації характеризується коректним використанням термінології, послідовністю аргументації, належним рівнем узагальнень, а також відповідністю вимогам академічної доброчесності щодо оформлення посилань на джерела та відображення власного наукового внеску авторки.

Робота справляє враження самостійного, завершеного дослідження, яке органічно поєднує теоретичні узагальнення й прикладні пропозиції, що відповідають сучасним викликам цифровізації правосуддя та публічного управління.

Зауваження та запитання до дисертантки. Попри загальну високу наукову якість дисертаційної роботи Білозьорової Л. В., доцільно висловити деякі зауважень, що мають дискусійний характер та потребують додаткового роз'яснення.

1. У підрозділі 1.2 дисертантка формулює мету інформаційно-правового забезпечення як створення цілісної, узгодженої та прозорої системи правових, організаційних і технологічних засобів, систематизує принципи (законність, верховенство права, відкритість, пропорційність обмежень, захист персональних даних, технологічна надійність, підзвітність службових осіб) та окреслює завдання, що конкретизують ці принципи. У зв'язку з цим постає питання: чи не доцільно, на думку дисертантки, виокремити як самостійний принцип «цифрової стійкості» (resilience) інформаційної інфраструктури органів прокуратури, який відображав би вимоги безперервності функціонування та відновлюваності інформаційних систем в умовах кібератак, воєнного стану й надзвичайних ситуацій? Як, на її думку, цей принцип співвідносився б з уже запропонованими та чи потребує він окремого нормативного закріплення?

2. У підрозділі 1.3 детально розкрито багаторівневу систему нормативно-правових актів: конституційний, законодавчий, підзаконний, міжнародно-правовий та відомчий рівні, а також їх роль у регламентації інформаційних процесів у прокуратурі. Разом із тим, у роботі переважно наголошується на фрагментарності та колізійності регулювання, але меншою мірою – на ризиках «перенасичення» відомчими актами, що ускладнюють правозастосування. Як, на думку дисертантки, слід забезпечити оптимальний баланс між деталізацією відомчого регулювання (інструкцій, порядків, регламентів) та вимогами правової визначеності й передбачуваності для прокурорів і інших суб'єктів інформаційних відносин? Яке місце в цій ієрархії має посідати Дисциплінарний статут прокуратури України у частині інформаційно-правових порушень?

3. У дисертації дисертантка докладно розкриває принцип інтеграції та взаємодії інформаційних систем, а також принцип публічної підзвітності та контролю, підкреслюючи, що інформаційно-правове забезпечення повинно забезпечувати інтероперабельність між системами органів прокуратури, інших органів сектору безпеки й правосуддя, а також належні механізми звітності, аудиту й доступу до публічної інформації. Як, на її думку, слід практично узгодити вимоги інтегрованого обміну даними (зокрема, між ЄРДР, судовими інформаційними системами, системами органів внутрішніх справ) із жорсткими обмеженнями щодо захисту персональних даних, службової та таємної інформації? Чи бачить дисертантка потребу у створенні єдиного надвідомчого стандарту інтероперабельності для інформаційних систем правосуддя, і які саме інституції мають відігравати провідну роль у його розробленні та впровадженні?

4. У підрозділі 3.1 дисертації обґрунтовано європейську модель інформаційно-правового регулювання діяльності органів прокуратури, виокремлено досвід Франції та Польщі, а також сформульовано напрями його адаптації до українських реалій. Водночас специфіка воєнного стану, обмеженість ресурсів та необхідність пріоритизації реформ не завжди дозволяють імплементувати всі елементи цієї моделі одночасно. Які саме компоненти європейського досвіду (у сфері відкритості, захисту персональних даних, організації електронних реєстрів, стандартів розкриття інформації, кібербезпеки) дисертантка вважає першочерговими для впровадження в українській прокуратурі в короткостроковій перспективі, а які можуть бути віднесені до середньо- та довгострокових пріоритетів?

5. У підрозділі 3.4 дисертантка аналізує особливості юридичної відповідальності суб'єктів інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури, систематизує види відповідальності (дисциплінарна, адміністративна, цивільно-правова, у визначених

випадках – кримінальна), окреслює ризикові сегменти функціонування ЄРДР, СЕД, ІАС «ОСОП», кваліфікованого електронного підпису та режимно-секретної діяльності й пропонує уточнити склади інформаційних проступків і процедури притягнення до відповідальності. У цьому контексті виникає питання: яким чином, на думку дисертантки, забезпечити баланс між необхідністю посилення превентивної ролі юридичної відповідальності за порушення інформаційних режимів та недопущенням надмірного стримувального впливу, коли працівники органів прокуратури уникають ініціативного й добросовісного використання інформаційно-правових технологій через страх перед суворими санкціями? Чи передбачає авторська модель диференціацію відповідальності залежно від форми вини, рівня доступу до інформаційних ресурсів і характеру наслідків порушення?

Однак, зазначені зауваження лише підтверджують актуальність запропонованої Білозьоровою Л. В., проблематики та високий інтерес до неї в наукових колах, що не впливають на ступінь обґрунтованості дисертаційної роботи. Вони розглядаються як підґрунтя для подальшої наукової дискусії та можуть бути додатково обговорені в процесі публічного захисту дисертації на засіданні спеціалізованої вченої ради.

Загальний висновок. Зміст дисертаційної роботи Білозьорової Людмили Володимирівни висвітлений повно, системно й послідовно; виклад основних положень ґрунтується на глибокому опрацюванні нормативних та наукових джерел, а також сучасної практики діяльності органів прокуратури України. Авторка аргументовано сформулювала власні висновки та пропозиції щодо удосконалення інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури, які становлять помітний внесок у розвиток науки адміністративного й інформаційного права. У цілому дисертація є самостійним, логічно завершеним науковим дослідженням.

Отже, дисертаційна робота Білозьорової Людмили Володимирівни на тему: «Інформаційно-правове забезпечення діяльності органів прокуратури України» є завершеною працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання та мають суттєве значення для науки адміністративного права й інформаційного права. За своєю актуальністю, рівнем наукової новизни, теоретичною глибиною, практичною спрямованістю, а також достовірністю та обґрунтованістю одержаних результатів дисертація повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її авторка заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

керівник Департаменту

Бюро економічної безпеки України,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений діяч науки і техніки України

Олексій ДРОЗД